113. MEKTUP

١١٣ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثَ عَشَرَ وَالْمِائَةَ: اِلَى الْمُلاَّ سُلْطَانِ السَّرْهَنْدِيِّ فِى بَيَانِ اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى مُتَّصِفَةٌ بِالْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَسَائِرِ الْكَمَالاَتِ وَفِى تَحْقِيقِ مَعْنَى قِيَامِ الصِّفَاتِ بِذَاتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ ﴾

اِعْلَمْ اَنَّ صِفَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ الَّتِى هِىَ قَائِمَةٌ بِذَاتِهِ سُبْحَانَهُ مِثْلَ الْحَيَاةِ وَالْقُدْرَةِ وَالْعِلْمِ وَغَيْرِهَا لَا مُنَاسَبَةَ لَهَا مِنْ كَمَالِ التَّقَدُّسِ وَالتَّنَزُّهِ بِصِفَاتِ الْمُمْكِنِ اَصْلاً فَاِنَّ صِفَاتِ الْمُمْكِنِ اَعْرَاضٌ قَائِمَةٌ بِالْجَوَاهِرِ وَصِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ مُقَوِّمَاتُ الْجَوَاهِرِ فَاِنَّ قِيَامَ الْجَوَاهِرِ اِنَّمَا هُوَ بِهَا وَأَيْضًا اِنَّ صِفَاتِ الْمُمْكِنِ جَمَادٌ مَحْضٌ حُكْمُهَا حُكْمُ الْمَيِّتِ لَيْسَ لَهَا نَصِيبٌ مِنَ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَغَيْرِهِمَا وَلٰكِنَّ الْمُمْكِنَ يَصِيرُ بِتَوَسُّطِهَا حَيًّا وَعَالِمًا وَقَادِرًا وَاَمَّا هِىَ اَنْفُسُهَا فَلَيْسَتْ بِحَيَّةٍ وَلَا عَالِمَةٍ وَلَا قَادِرَةٍ بِخِلاَفِ صِفَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ فَاِنَّهَا فِى نَظَرِ هٰذَا الْحَقِيرِ الْكَشْفِىِّ حَيَّةٌ عَالِمَةٌ كَمَوْصُوفِهَا وَمُدْرِكَةٌ لِكَمَالاَتِهَا الْمُنْدَرِجَةِ فِيهَا وَمَشْغُوفَةٌ بِهَا وَلٰكِنَّ عِلْمَهَا يُفْهَمُ مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُضُورِىِّ لَا الْعِلْمِ الْحُصُولِىِّ وَكَذٰلِكَ كُلُّ صِفَةٍ وَشَأْنٍ تَثْبُتُ فِى مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ تَتَكَشَّفُ كُلُّهَا بِثُبُوتِ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ لَهَا وَتَظْهَرُ فِى النَّظَرِ نُورًا صِرْفًا وَكَأَنَّ ذٰلِكَ النُّورَ بِتَمَامِهِ حَيَاةٌ وَبِتَمَامِهِ عِلْمٌ وَانْكِشَافٌ وَهَاتَانِ الصِّفَتَانِ الْكَامِلَتَانِ بَيِّنَتَانِ وَوَاضِحَتَانِ هُنَاكَ بِخِلاَفِ صِفَاتٍ اُخَرَ مِنَ الْقُدْرَةِ وَالْاِرَادَةِ وَغَيْرِهِمَا فَاِنَّهَا لَا تَتَكَشَّفُ هُنَاكَ بِهٰذَا الْوُضُوحِ نَعَمْ اِنَّ مَا هُوَ اللاَّزِمُ فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ هُوَ انْكِشَافُ الْكَمَالاَتِ وَهُوَ مُتَعَلِّقٌ بِصِفَةِ الْعِلْمِ وَلَمَّا كَانَ الْعِلْمُ تَابِعًا لِلْحَيَاةِ لَا بُدَّ مِنْ صِفَةِ الْحَيَاةِ أَيْضًا وَالْقُدْرَةُ وَالْاِرَادَةُ مَرْبُوطَتَانِ بِالْمَقْدُورِ وَالْمُرَادِ وَيُمْكِنُ الْاِكْتِفَاءُ مِنَ السَّمْعِ وَالْبَصَرِ بِالْعِلْمِ وَالْمَقْصُودُ مِنَ الْكَلاَمِ هُوَ الْاِفَادَةُ وَالتَّكْوِينُ اِنَّمَا هُوَ لِلْمُكَوَّنَاتِ وَمَعَ ذٰلِكَ لَمَّا كَانَتْ كُلُّ صِفَةٍ جَامِعَةً كَانَتْ هٰذِهِ الصِّفَاتُ الْكَامِلَةُ فِيهَا ثَابِتَةً ظَهَرَتْ اَوْ لَمْ تَظْهَرْ. **لَا يُقَالُ:** يَلْزَمُ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ قِيَامُ الْمَعْنَى بِالْمَعْنَى فَاِنَّ الصِّفَاتِ اِذَا كَانَتْ حَيَّةً وَعَالِمَةً لَا بُدَّ مِنْ

قِيَامِ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ بِهَا. **لِاَنَّا نَقُولُ**: كِلْتَاهُمَا قَائِمَتَانِ بِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى اِحْدَاهُمَا بِالْاَصَالَةِ وَالْاُخْرَى بِالتَّبَعِيَّةِ كَمَا قَالَ الْعُلَمَاءُ فِى بَقَاءِ الْاَعْرَاضِ «اِنَّ الْعَرَضَ وَبَقَاءَ الْعَرَضِ كِلَيْهِمَا قَائِمَانِ بِمَحَلِّ الْعَرَضِ».

وَتَحْقِيقُ هٰذَا الْمَبْحَثِ اَنَّ قِيَامَ صِفَاتِ الْوَاجِبِ بِذَاتِهِ الْاَقْدَسِ لَيْسَ هُوَ كَقِيَامِ الْعَرَضِ بِالْجَوْهَرِ كَلَّا بَلْ هُوَ شَبِيهٌ بِقِيَامِ الْمَصْنُوعِ بِالصَّانِعِ فَاِنَّ الصَّانِعَ قَيُّومُ الْمَصْنُوعِ وَاِنْ كَانَ هُنَاكَ اِتِّصَافٌ وَفَقْدُ ذٰلِكَ الْاِتِّصَافِ هُنَا لَا بَلْ هُوَ كَقِيَامِ الشَّيْئِ بِذَاتِهِ وَاِنَّمَا الْفَرْقُ اَنَّ هُنَاكَ زِيَادَةً وَالزِّيَادَةُ غَيْرُ مُتَصَوَّرَةٍ هُنَا وَلٰكِنَّ تِلْكَ الزِّيَادَةَ غَيْرُ مُوصِلَةٍ اِلَى حَدِّ الْغَيْرِيَّةِ فَاِنَّهُمْ قَالُوا «وَلَا غَيْرُهُ» فَكَانَ التَّغَايُرُ الْاِعْتِبَارِيُّ ثَابِتًا فِى الْمَوْضِعَيْنِ وَالْقِيَامُ مُتَحَقِّقًا وَحُصُولُ الْاِتِّصَافِ هُنَا مِنْ قَبِيلِ اِتِّصَافِ الْاِنْسَانِ بِالْاِنْسَانِيَّةِ وَاِتِّصَافِ الْجَوْهَرِيَّةِ بِالْجَوْهَرِ بَلْ اَقُولُ اِنَّ مَرْتَبَةَ الذَّاتِ الْاَقْدَسِ وَالصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةِ الْمُقَدَّسَةِ الْقَائِمَةِ بِهَا لَيْسَتْ فِيهَا مُلَاحَظَةُ الصِّفَاتِ وَالْاِتِّصَافِ اَصْلًا لَا فِى حَضْرَةِ الذَّاتِ مُلَاحَظَةُ الْمَوْصُوفِيَّةِ وَلَا فِى الصِّفَاتِ مُلَاحَظَةُ الصِّفَاتِيَّةِ فَاِذَا لَمْ يَكُنْ لِلْوُجُودِ وَوُجُوبِ الْوُجُودِ مَجَالٌ فِى تِلْكَ الْحَضْرَةِ كَيْفَ يَكُونُ لِلصِّفَةِ وَالْاِتِّصَافِ فِيهَا مَجَالٌ فَاِنَّهَا فَرْعُ الْوُجُودِ لَا مَجَالَ فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ الْمُقَدَّسِ لِشَيْئٍ غَيْرِ النُّورِ وَهُوَ أَيْضًا لَا كَيْفِيٌّ فَاِنْ كَانَ فِيهِ حَيَاةٌ فَهُوَ نُورٌ وَاِنْ كَانَ عِلْمٌ فَهُوَ أَيْضًا نُورٌ وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ فَلَوْ اُثْبِتَ لِهٰذَا النُّورِ الْاَقْدَسِ اللَّاكَيْفِي ظُهُورٌ فِى مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ بِلَا تَغَيُّرٍ وَانْتِقَالٍ لَا يَكُونُ الْقَابِلُ لِمَظْهَرِيَّتِهِ شَيْئٌ غَيْرُ الْوُجُودِ وَلِهٰذَا كَانَ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ عِنْدَ هٰذَا الْحَقِيرِ هُوَ التَّعَيُّنَ الْوُجُودِيَّ وَسَائِرُ التَّعَيُّنَاتِ تَابِعَةٌ لِهٰذَا التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ لِاِطْلَاقِ لَفْظِ التَّعَيُّنِ هٰهُنَا مَجَالٌ بِمُقْتَضَى عُلُومِ هٰذَا الْفَقِيرِ وَلٰكِنْ لَمَّا صَارَ هٰذَا اللَّفْظُ مُتَعَارَفًا فِيمَا بَيْنَ الْقَوْمِ نَحْنُ أَيْضًا جَرَيْنَا عَلَى اصْطِلَاحَاتِهِمْ وَاخْتَرْنَا الْمُسَاهَلَةَ فِى اِطْلَاقِهِ

﴿رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْلَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيرٌ﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Molla Sultan es-Serhendî'ye gönderilmiştir**
- **Sıfatların kemalatı ve bunların Allah Teâlâ'nın zatı ile kaim olmasının anlamı**

Bil ki, Vâcibü'l-vücut Hazretlerinin kendi zatı ile kâim hayat, kudret, ilim gibi sıfatları son derece mukaddes ve münezzeh olduklarından imkan alemindekilerin sıfatlarıyla kesinlikle ilişki kurulamaz. Çünkü imkan alemindekilerin sıfatları araz olup cevherle kaimdir. Vacib Teâlâ'nın sıfatları ise cevherlere varlık verir mahiyettedir. Zira cevherler ancak Vacib Teâlâ'nın sıfatları sayesinde varlık bulur. Ayrıca imkan alemindekilerin sıfatları mahza camittir, cansız hükmünde olup hayat, ilim gibi şeylerden nasibi yoktur. Sadece bu sıfatların aracılığı ile canlı, alim ve kadir olur. Yoksa bu sıfatlar kendi başlarına canlı, alim, kadir değildirler. Oysa Vacibü'l Vücud Teâlâ Hazretlerinin sıfatları böyle değildir.

Bu hakirin keşif gözü ile gördüğüne göre, O'nun sıfatları kendisi gibi Hay ve Alim'dir. Kendilerinde bulunan kemalatı idrak etmiş ve o kemalat ile dolup taşmaktadır. Şu kadar var ki onların ilimleri ilm-i huzûri kabilinden anlaşılır ilm-i husûli değildir. Vücub mertebesinde sabit olan her sıfat ve şe'n de böyledir; hayat ve ilim sahibi olmakla inkişaf eder ve nazarda sırf nur olarak görülür. Sanki o nur bütünü ile hayattır, bütünü ile ilimdir, inkişaftır. Bu iki kamil sıfat o makamda açık seçik belirgindir. Kudret, irade ve benzeri diğer sıfatlar ise o makamda bu derece açık seçik değildir.

Evet, bu makamda lazım olan kemalatın inkişafıdır. Bu ise ilim sıfatına bağlıdır. İlim hayata tabi olunca hayat sıfatına sahip olması gerekir. Kudret ve irade de kudret ve iradeye konu olan şeyle irtibatlıdır. İşitme ve görme sıfatlarının yerine ilim sıfatı ile iktifa edilebilir. Kelamdan maksat ifade etmektir. Tekvin (yaratmak) ise yaratılmışlar için düşünülür. Mamafih bu sıfatlar cami' olduğu için kemal sıfatlarının kendilerinde bulunması, ister açığa çıksınlar ister çıkmasınlar, lazımdır. Bu anlattıklarımız mananın mana ile varlığını sürdürdüğü şeklinde anlaşılmamalıdır. Zira sıfatlar, diri ve alim ise, hayat ve ilmin onlarda bulunması gerekir. Çünkü biz diyoruz ki: Her ikisi de Vacip Teâlâ Hazretlerinin zatı ile kaimdir; biri asaleten diğeri ise ona bağlı olarak vardır. Nitekim, arazların bekası hususunda, alimler de böyle söylerler: Araz

ve arazın bekası, her ikisi de arazın söz konusu olduğu yerde bulunmaktadır.

Bu konunun tahkik yollu beyanı şöyledir: Vacip Teâlâ'nın sıfatlarının Zat-ı Akdesi ile kaim olması, arazların cevherle kaim olması gibi değildir. Haşa! Bu durum sanatkarın eserinin sanatkarla var olması kabilindendir. Zira sanatkar sanat eserine varlık vericidir. Gerçi orada bir nitelenme olup, burada o nitelenme kaybolmuştur.

Bunun da ötesinde bir şeyin kendi zatı ile kaim olması varlığını sürdürmesi gibidir. Şu kadar var ki, orada bir fazlalık söz konusudur, burada ise bir fazlalık düşünülemez. Ancak o fazlalık da başkalaşmaya götürecek bir fazlalık değildir. Zira ehl-i sünnet ve'l-cemaat alimleri, sıfatları Allah Teâlâ'nın gayrı da değildir, demişlerdir. Binaenaleyh her iki yerde de itibari bir gayriyet (başkalaşma) söz konusu olup sıfatların zatı ile kıyamı kesindir. Orada nitelenmenin meydana gelmesi, insanın insanlıkla, cevherin cevherlikle nitelenmesi kabilindedir. Daha da ilerisinde, zat-ı akdes mertebesinde zat ile kaim hakiki mukaddes sıfatlarda ne sıfatlar ne de sıfatlanma kesinlikle düşünülemez. Ne Zat Hazretlerinde vasıflanmış olma ne de sıfatlarında sıfat olma mülahaza edilmez. Çünkü bu mertebede vücut ve vücubu'l-vücudun yeri olmazsa sıfatın veya sıfatlanmanın yeri nasıl olabilir. Zira sıfatlar vücudun dallarıdır. Bu mukaddes mahalde nur dışında hiçbir şeye mecal yoktur. Ki o nur da keyfiyetsizdir. Şayet bir hayat varsa o nurdur, bir ilim varsa o nurdur. Bu kıyasa göre devam eder.

Şayet keyfiyetsiz olan bu mukaddes nurun değişim ve intikal olmaksızın ikinci mertebede zuhurundan bahsedilecek olursa vücut dışında ona mazhar olabilecek hiçbir şey bulunmaz. İşte buna binaen bu hakire göre, taayyün-i evvel taayyün-i vücûdîdir. Diğer taayyünler de taayyün-i evvele tabidir. Gerçi bu fakirin bilgilerine göre, bu mertebede taayyünden bahsetmek de mümkün değildir. Ne var ki, ehl-i tasavvuf arasında bu lafız kullanıldığı için biz de onların ıstılahlarını kullanmış olduk ve bu kullanımda kolaylaştırmayı tercih ettik.

"Rabb'imiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla, çünkü sen her şeye kadirsin"[4]

---

[4] Tahrim, 8.

KELİME ANLAMI

113. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ Yüz on üçüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْمُلاَّ سُلْطَانِ السَّرْهَنْدِيِّ Molla Sultan Serhendi'ye** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ Şunun beyanı hakkındadır ki, اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın sıfatları مُتَّصِفَةٌ Vasıflanmıştır** *(Ne ile?)* **بِالْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَسَائِرِ الْكَمَالاَتِ Hayat, ilim ve diğer kemâlât ile وَفِي تَحْقِيقِ Ve açıklaması hakkındadır** *(Neyin?)* **مَعْنَى قِيَامِ الصِّفَاتِ Sıfatların kaim olmasının manasını** *(Ne ile?)* **بِذَاتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah'ın zatı ile. ≻**

اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ صِفَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu olan Allah'ın sıfatları اَلَّتِي هِيَ قَائِمَةٌ بِذَاتِهِ سُبْحَانَهُ Ki onlar Allah'ın zatı ile kaimdirler مِثْلَ الْحَيَاةِ وَالْقُدْرَةِ وَالْعِلْمِ وَغَيْرِهَا Örneğin, hayat, kudret, ilim ve diğerleri gibi لاَ مُنَاسَبَةَ لَهَا Bunların alakası yoktur مِنْ كَمَالِ التَّقَدُّسِ وَالتَّنَزُّهِ Son derece beri ve mukaddes olmalarından ötürü *(Ne ile alakası yoktur?)* بِصِفَاتِ الْمُمْكِنِ Mümkin varlıkların sıfatlarıyla اَصْلاً Kesinlikle فَاِنَّ صِفَاتِ الْمُمْكِنِ Zira mümkinin sıfatları اَعْرَاضٌ قَائِمَةٌ بِالْجَوَاهِرِ Cevherlerle kaim olan arazlardır وَصِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Vacib'in sıfatları ise مُقَوِّمَاتُ الْجَوَاهِرِ Cevherleri ayakta tutandır فَاِنَّ قِيَامَ الْجَوَاهِرِ Zira cevherlerin kıyamı اِنَّمَا هُوَ بِهَا O sadece sıfatlarladır وَأَيْضًا اِنَّ صِفَاتِ الْمُمْكِنِ Ve de mümkinin sıfatları جَمَادٌ مَحْضٌ Tamamen cansızdır حُكْمُهَا Onların hükmü حُكْمُ الْمَيِّتِ Ölünün hükmüdür لَيْسَ لَهَا نَصِيبٌ Onların nasibi yoktur *(Neden?)* مِنَ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَغَيْرِهِمَا Hayat, ilim ve diğer sıfatlardan وَلٰكِنَّ الْمُمْكِنَ Ancak mümkin يَصِيرُ بِتَوَسُّطِهَا Bu sıfatların aracılığıyla olur *(Ne?)* حَيًّا وَعَالِمًا وَقَادِرًا Diri, alim ve kadir وَاَمَّا هِيَ اَنْفُسُهَا Fakat sıfatların bizzat kendileri فَلَيْسَتْ بِحَيَّةٍ وَلاَ عَالِمَةٍ وَلاَ قَادِرَةٍ Ne diri, ne alim ne de kadirdir بِخِلاَفِ صِفَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Varlığı zorunlu yüce ve mukaddes zatın sıfatlarının

aksine فَإِنَّهَا Zira onun sıfatları فِي نَظَرِ هٰذَا الْحَقِيرِ الْكَشْفِيِّ Şu hakirin keşfi nazarında حَيَّةٌ عَالِمَةٌ كَمَوْصُوفِهَا Mevsufu gibi diri ve alimdir وَمُدْرِكَةٌ Ve idrak etmektedir *(Neyi?)* لِكَمَالاَتِهَا الْمُنْدَرِجَةِ فِيهَا Kendilerinde bulunan kemâlâtı وَمَشْغُوفَةٌ بِهَا Ve onlara tutkundurlar وَلٰكِنَّ عِلْمَهَا Ancak onların bilmesinin يُفْهَمُ مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ İlmi huzuri cinsinden olduğu anlaşılmaktadır لاَ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ İlmi husuliden değil وَكَذٰلِكَ İşte böylece كُلُّ صِفَةٍ وَشَأْنٍ Her sıfat ve şe'n ki, تَثْبُتُ فِي مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ Vücub mertebesinde yer almaktadır تَتَكَشَّفُ كُلُّهَا Hepsi inkişaf etmektedir *(Ne ile?)* بِثُبُوتِ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ لَهَا Kendilerinde hayat ve ilmin varlığıyla وَتَظْهَرُ فِي النَّظَرِ Ve (bu sıfatlar) nazarda görünmektedir *(Nasıl?)* نُورًا صِرْفًا Sadece nur olarak وَكَأَنَّ ذٰلِكَ النُّورَ Ve sanki bu nur بِتَمَامِهِ حَيَاةٌ Tamamıyla hayat وَبِتَمَامِهِ عِلْمٌ وَانْكِشَافٌ Ve tamamıyla ilim ve inkişaftır وَهَاتَانِ الصِّفَتَانِ الْكَامِلَتَانِ İşte bu iki kamil sıfat بَيِّنَتَانِ وَوَاضِحَتَانِ هُنَاكَ Orada çok açık ve nettirler بِخِلاَفِ صِفَاتٍ أُخَرَ Fakat diğer sıfatlar böyle değildir *(Hangileri?)* مِنَ الْقُدْرَةِ وَالْاِرَادَةِ وَغَيْرِهِمَا Kudret, irade ve diğerleri فَإِنَّهَا لاَ تَتَكَشَّفُ هُنَاكَ Zira onlar orada inkişaf etmiyor *(Nasıl?)* بِهٰذَا الْوُضُوحِ Bu kadar açıkça نَعَمْ Evet! إِنَّ مَا هُوَ اللاَّزِمُ Lazım olan şey *(Nerede?)* فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu yerde هُوَ انْكِشَافُ الْكَمَالاَتِ O kemâlâtın inkişafıdır وَهُوَ مُتَعَلِّقٌ بِصِفَةِ الْعِلْمِ O da ilim sıfatıyla alakalıdır وَلَمَّا كَانَ الْعِلْمُ تَابِعًا لِلْحَيَاةِ İlim de hayata bağlı olunca لاَ بُدَّ مِنْ صِفَةِ الْحَيَاةِ أَيْضًا Hayat sıfatı da kaçınılmaz oldu وَالْقُدْرَةُ وَالْاِرَادَةُ Kudret ve irade de مَرْبُوطَتَانِ بِالْمَقْدُورِ وَالْمُرَادِ Makdur ile murad edilen şeye bağlıdır وَيُمْكِنُ الْاِكْتِفَاءُ Ve yetinmek mümkündür *(Neden?)* مِنَ السَّمْعِ وَالْبَصَرِ İşitme ve görme sıfatlarından *(Ne ile?)* بِالْعِلْمِ İlim sıfatıyla وَالْمَقْصُودُ مِنَ الْكَلاَمِ Kelamdan kastedilen هُوَ الْاِفَادَةُ O ifadedir وَالتَّكْوِينُ Tekvin ise إِنَّمَا هُوَ لِلْمُكَوَّنَاتِ Sadece yaratılanlar içindir وَمَعَ ذٰلِكَ Bununla birlikte

كَانَتْ هَذِهِ الصِّفَاتُ الْكَامِلَةُ فِيهَا لَمَّا كَانَتْ كُلُّ صِفَةٍ جَامِعَةً Tüm sıfatlar cem edici olunca ثَابِتَةً Bu kamil sıfatlar onlardan sabit olmuştur ظَهَرَتْ اَوْ لَمْ تَظْهَرْ Ortaya çıksın veya çıkmasın لاَ يُقَالُ Şöyle denilemez: يَلْزَمُ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan gerekir *(Ne?)* قِيَامُ الْمَعْنَى بِالْمَعْنَى Mananın mana ile kaim olması فَاِنَّ الصِّفَاتِ Zira sıfatlar اِذَا كَانَتْ حَيَّةً وَعَالِمَةً Diri ve alim olduklarında لاَ بُدَّ مِنْ قِيَامِ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ بِهَا Hayat ve ilmin o sıfatlarla kaim olması gerekir (denilemez) لِاَنَّا نَقُولُ Zira biz diyoruz ki: كِلْتَاهُمَا قَائِمَتَانِ Her ikisi de kaimdirler *(Ne ile?)* بِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'nın zatı ile اِحْدَاهُمَا بِالْاَصَالَةِ Birisi asaleten وَالْاُخْرَى بِالتَّبَعِيَّةِ Diğeri de tabi olarak كَمَا قَالَ الْعُلَمَاءُ Alimlerin dedikleri gibi *(Ne hakkında?)* فِي بَقَاءِ الْاَعْرَاضِ Arazların devamı hakkında اِنَّ الْعَرَضَ وَبَقَاءَ الْعَرَضِ Araz ve onun devamı كِلَيْهِمَا قَائِمَانِ Her ikisi de kaimdir *(Ne ile?)* بِمَحَلِّ الْعَرَضِ Arazın mahalli ile وَتَحْقِيقُ هٰذَا الْمَبْحَثِ Bu konunun açıklaması şöyledir: اَنَّ قِيَامَ صِفَاتِ الْوَاجِبِ Vacip Teâlâ'nın sıfatlarının kaim olması *(Ne ile?)* بِذَاتِهِ الْاَقْدَسِ Mukaddes zatıyla لَيْسَ هُوَ كَقِيَامِ الْعَرَضِ O arazın kaim olması gibi değildir *(Ne ile?)* بِالْجَوْهَرِ Cevher ile كَلاَّ Kesinlikle بَلْ هُوَ شَبِيهٌ Aksine o benzer *(Neye?)* بِقِيَامِ الْمَصْنُوعِ Eserin kaim olmasına *(Kim ile?)* بِالصَّانِعِ Sahibiyle فَاِنَّ الصَّانِعَ Zira eser sahibi قَيُّومُ الْمَصْنُوعِ Eseri dikendir وَاِنْ كَانَ هُنَاكَ Her ne kadar orada اِتِّصَافٌ Bir vasıflanma وَفَقْدُ ذٰلِكَ الْاِتِّصَافِ هُنَا Ve burada o vasıflanmanın yokluğu olsa da لاَ بَلْ هُوَ Hayır! Hatta o كَقِيَامِ الشَّيْئِ بِذَاتِهِ Bir şeyin kendisiyle kaim olması gibidir وَاِنَّمَا الْفَرْقُ Aradaki fark sadece اَنَّ هُنَاكَ زِيَادَةً Orada ziyade vardır وَالزِّيَادَةُ غَيْرُ مُتَصَوَّرَةٍ هُنَا Burada ise ziyade söz konusu değildir وَلٰكِنَّ تِلْكَ الزِّيَادَةَ Ancak bu ziyade غَيْرُ مُوصِلَةٍ Ulaştırmaz *(Nereye?)* اِلَى حَدِّ الْغَيْرِيَّةِ Gayriyyet sınırına فَاِنَّهُمْ قَالُوا Zira onlar dediler ki: وَلاَ غَيْرُهُ (Sıfatlar) zatın gayrı da değildir فَكَانَ التَّغَايُرُ الْاِعْتِبَارِيُّ ثَابِتًا Böylece itibari bir gayriyyet sabit

olmuştur *(Nerede?)* فِى الْمَوْضِعَيْنِ Her iki yerde de وَالْقِيَامُ مُتَحَقِّقًا Kıyam da gerçekleşmiştir وَحُصُولُ الْاِتِّصَافِ هُنَا Ve burada vasıflanmanın oluşması مِنْ قَبِيلِ اِتِّصَافِ الْاِنْسَانِ بِالْاِنْسَانِيَّةِ İnsanın insanlıkla vasıflanması cinsindendir وَاِتِّصَافِ الْجَوْهَرِيَّةِ بِالْجَوْهَرِ Ve de cevherliğin de cevherle vasıflanması cinsindendir بَلْ اَقُولُ Hatta derim ki: اِنَّ مَرْتَبَةَ الذَّاتِ الْاَقْدَسِ Mukaddes zat mertebesi وَالصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةِ الْمُقَدَّسَةِ الْقَائِمَةِ بِهَا Ve onunla kaim olan hakiki sıfatların mertebesi لَيْسَتْ فِيهَا Orada yoktur *(Ne?)* مُلاَحَظَةُ الصِّفَاتِ وَالْاِتِّصَافِ Sıfatlar ve sıfatlanma itibarı اَصْلاً Kesinlikle لاَ فِى حَضْرَةِ الذَّاتِ Ne Hazreti Zat'ta مُلاَحَظَةُ الْمَوْصُوفِيَّةِ Mevsuf olma itibarı وَلاَ فِى الصِّفَاتِ Ne de sıfatlarda مُلاَحَظَةُ الصِّفَاتِيَّةِ Sıfat olma itibarı yoktur فَاِذَا لَمْ يَكُنْ Sonuç olarak, olmadığında *(Niçin?)* لِلْوُجُودِ وَوُجُوبِ الْوُجُودِ Varlık ve varlığın zorunlu olması için *(Ne?)* مَجَالٌ Bir imkan *(Nerede?)* فِى تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu hazrette كَيْفَ يَكُونُ Nasıl olur da لِلصِّفَةِ وَالْاِتِّصَافِ Sıfat ve sıfatlanmak için فِيهَا مَجَالٌ Orada imkan olur? فَاِنَّهَا فَرْعُ الْوُجُودِ Zira bunlar varlığın bir gereğidir لاَ مَجَالَ Oysaki imkan yoktur *(Nerede?)* فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ الْمُقَدَّسِ Bu mukaddes yerde *(Niçin?)* لِشَيْئٍ غَيْرِ النُّورِ Nurdan başka bir şey için فَهُوَ O dahi keyfiyetsizdir وَهُوَ أَيْضًا لاَ كَيْفِيٌّ فَاِنْ كَانَ فِيهِ حَيَاةٌ Eğer onda hayat varsa فَهُوَ O nurdur نُورٌ وَاِنْ كَانَ عِلْمٌ Eğer ilim varsa فَهُوَ أَيْضًا نُورٌ O da nurdur وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ (Diğerlerinde de) ölçü böyledir فَلَوْ اُثْبِتَ Dolayısıyla şayet ispat edilse *(Niçin?)* لِهٰذَا النُّورِ الْاَقْدَسِ اللاَّ كَيْفِيِّ Bu keyfiyetsiz mukaddes nur için *(Ne ispat edilse?)* ظُهُورٌ فِى مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ İkinci mertebede bir zuhur *(Nasıl?)* بِلاَ تَغَيُّرٍ وَانْتِقَالٍ Hiçbir değişiklik ve intikal olmadan لاَ يَكُونُ الْقَابِلُ لِمَظْهَرِيَّتِهِ Ona mazhar olmaya kabil olamaz *(Ne?)* شَيْئٌ غَيْرُ الْوُجُودِ Vücuttan başka bir şey وَلِهٰذَا İşte bu sebeple كَانَ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ İlk taayyün olmuştur *(Kime göre?)* عِنْدَ هٰذَا الْحَقِيرِ Bu hakire göre *(Ne olmuştur?)*

هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ Taayyün-ü vucüdi وَسَائِرُ التَّعَيُّنَاتِ Diğer taayyünler تَابِعَةٌ لِهٰذَا التَّعَيُّنِ الْأَوَّلِ Bu ilk taayyüne tabidir وَإِنْ لَمْ يَكُنْ Her ne kadar olmasa da *(Niçin?)* لِإِطْلَاقِ لَفْظِ التَّعَيُّنِ Taayyün lafzını kullanmak için *(Nerede?)* هٰهُنَا Orada *(Ne olmasa da?)* مَجَالٌ Bir imkan *(Neye göre?)* بِمُقْتَضَى عُلُومِ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin ilminin gereğine göre وَلٰكِنْ لَمَّا صَارَ هٰذَا اللَّفْظُ مُتَعَارَفًا Ancak bu lafız meşhur olunca *(Nerede?)* فِيمَا بَيْنَ الْقَوْمِ Sûfiler arasında نَحْنُ أَيْضًا جَرَيْنَا Biz dahi uyduk *(Neye?)* عَلَى اصْطِلَاحَاتِهِمْ Onların ıstılahlarına وَاخْتَرْنَا Ve tercih ettik *(Neyi?)* الْمُسَاهَلَةَ Kolaylık gösterilmesini *(Nerede?)* فِي إِطْلَاقِهِ Bu lafzın kullanılmasında رَبَّنَا Ey Rabbimiz! أَتْمِمْ لَنَا Bizim için tamamla *(Neyi?)* نُورَنَا Nurumuzu وَاغْفِرْ لَنَا Ve bizi bağışla إِنَّكَ Çünkü sen عَلَى كُلِّ شَيْءٍ Her şeye قَدِيرٌ Gücü yetensin…